

УДК94:314.151.3-054.74(=161.2:438)“192/193”

**EMILIAN WISZKA, *EMIGRACJA UKRAIŃSKA W POLSCE.*
1920–1939
(TORUŃ: WYDAWNICTWO MADO, 2004), 752 s.**

Зоя БАРАН

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн,
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна

Рецензія присвячена монографії польського історика Еміліана Вішки (1940–2014), професора Університету імені Міколая Коперника в Торуні, активного громадського діяча, ініціатора та співорганізатора відбудови в Александрові-Куявському військового кладовища воїнів армії Української Народної Республіки (1993). Автор проаналізував широкий спектр проблем, пов'язаних із українською еміграцією в Польщі впродовж 1920–1939 рр., з особливим наголосом на появі українських емігрантів з Наддніпрянщини на польських землях; на чинниках, які визначали специфіку їхнього життя на еміграції; на діяльності Українського Центрального Комітету – головної представницької інституції української еміграції у Другій Речі Посполитій; на дилемах “українська еміграція – польська влада”, “українська еміграція – польське суспільство”, “українська еміграція – російська еміграція”.

Ключові слова: Еміліан Вішка, українська еміграція, міжвоєнна Польща, Українська Народна Республіка, Український Центральний Комітет.

Польський історик українського походження Еміліан Вішка добре знаний в наукових колах передусім як дослідник визвольної боротьби українців 1917–1921 рр., а також української політичної еміграції. Його монографія “*Українська еміграція в Польщі. 1920–1939*” стала основою докторської дисертації, яку автор захистив 2005 р. в Університеті імені Міколая Коперника в Торуні (Республіка Польща). Книжка складається із вступу, двох частин, додатків, висновків, об'ємної бібліографії. П'ять розділів першої частини присвячені загальним проблемам української еміграції. Автор обрав хронологічно-проблемний принцип викладу матеріалу. В кожному розділі, який стосується характеристики певного періоду, розглянуто такі сегменти побутування української еміграції, як правовий статус, організаційне структурування, діяльність, взаємини з іншими емігрантськими групами та місцевим населенням. У другій частині, за означенням автора, “регіональний” (розділи 6–16), висвітлено діяльність територіальних відділень головної репрезентативної інституції української еміграції в Польщі міжвоєнного часу – Українського Центрального Комітету (далі – УЦК) та тісно пов'язаних з ним структур. Автор не обійшов увагою також нечисельні організації, які існували паралельно з УЦК, будучи частиною емігрантського життя.

У вступі Е. Вішка окреслив мету наукового дослідження, яка полягала в аналізі історії утворення та діяльності УЦК. Автор коротко охарактеризував польську та українську історіографію проблеми, відзначивши зростання зацікавлення цією темою з кінця 1980-х років, а також джерельну базу дослідження (документи українських, польських, чеських та російських архівів, преса міжвоєнного періоду, мемуари). Історик зазначав, що найбільшу проблему під час написання другої частини праці склало групування матеріалу за розділами. Е. Вішка відмовився від принципу висвітлення діяльності окремих відділень УЦК на території Польщі за адміністративним критерієм. Тому одні розділи містять описи еміграційних осередків з одного воєводства (до прикладу, Краківського (розділ 12), Люблінського (розділ 13), Бялостоцького (розділ 14)), інші ж об'єднують товариства з різних адміністративних одиниць (наприклад, емігрантські осередки в Торуні, Іновроцлаві, Александрові-Куявському, які, хоча й представляли три різні воєводства, були тісно пов'язані між собою та взаємодіяли). В останній розділ “*Відділи Українського Центрального Комітету у східних воєводствах Польщі*” автор згрупував матеріали, які стосуються діяльності емігрантських осередків на території прикордонних повітів східної частини міжвоєнної Польської Республіки, серед яких – Вільно, Брест, Кобрин, Пінськ, Станіславів, Тернопіль (с. 15). Дослідник наголосив, що через заборону поселення на цих теренах українських політичних емігрантів, їхня кількість тут була незначною, за винятком Волині, що й зумовило її виокремлення у самостійний розділ (розділ 15).

Основну частину своєї книжки Е. Вішка розпочав з характеристики передумов польсько-українських переговорів 1920 р., перебігу спільного виступу проти радянської Росії та його наслідків (перший розділ монографії “*Від Варшавської угоди до ратифікації Ризького договору*”). Поразка армії Української Народної Республіки (далі – УНР) уже в листопаді 1920 р. зумовила хвилю біженців до Польщі, яких розселили у таборах для інтернованих (с. 25–26). Е. Вішка навів дані про чисельність “петлюрівців” (цим терміном дослідник позначав усіх, хто належав до тієї частини української еміграції, визнаним лідером котрої був Симон Петлюра) в різних місцевостях Польщі (від кількох осіб до 2–4 тис.). Автор наголошував, що загалом, станом на початок лютого 1921 р., кількість українських емігрантів – солдатів, урядників та інших цивільних осіб УНР, становила близько 15,5 тис. (с. 30). Дослідник зазначав, що умови утримання інтернованих різнилися, але загалом були незадовільними. Ставлення польської адміністрації коливалося від край ворожого до назагал позитивного. Автор відзначив, що допомогу інтернованим українським воякам надавали чисельні харитативні організації. Після закриття наприкінці серпня 1924 р. останніх таборів для українських вояків, у Польщі виникла проблема української політичної еміграції.

Е. Вішка окреслив умови, за яких у квітні 1921 р. створено УЦК. Його засновниками стали вищі державні чини УНР Андрій Ніковський, Пилип

Пилипчук, Андрій Лукашевич. Дослідник наголосив, що позаяк сторони-підписанти прелімінарного Ризького миру 1920 р. зобов'язувалися не толерувати еміграційні уряди чи політичні сили, членів уряду та всього адміністративного апарату УНР у Польщі сприймали, як приватних осіб (с. 33). Уже 16 квітня 1921 р. з нотою протесту проти підтримки на території Польщі діяльності інституцій УНР виступив Християн Раковський – голова уряду та водночас міністр закордонних справ УСРР. Тому польські урядовці опрацювали низку проектів стосовно подальшої долі груп українських емігрантів (с. 34–36).

Проаналізувавши підґрунтя утворення УЦК, у другому розділі Е. Вішка зупинився на аналізі структури та програмних документів цієї організації (*“Український Центральний Комітет у Польщі – від ролі “прикриття” до справжнього репрезентанта еміграції (квітень 1921 – серпень 1923)”*), котра була легалізована розпорядженням Міністерства внутрішніх справ від 26 березня 1922 р. (с. 45). Також він розглянув підготовчу роботу УЦК із скликання у Варшаві 1923 р. з'їзду делегатів української еміграції для вирішення проблем у правовій, культурній та економічній сферах (с. 54–55).

Е. Вішка наголосив і на діяльності з 1921 р. у Варшаві структури з виключно гуманітарною місією, – Товариства допомоги емігрантам з України та їх родинам. Дослідник визначив цілі організації та охарактеризував особливості її чотирьох філій у найбільших (поза Варшавою) на той час еміграційних центрах – Каліші, Ченстохові, Тарнові та Львові (с. 46–48). Не оминув автор монографії і діяльності створеного поляками у Варшаві 1924 р. (після ліквідації останніх таборів інтернованих вояків УНР) Товариства допомоги емігрантам-українцям (с. 48). Серед членів його кільканадцятиособової Ради були послы та сенатори, зокрема, Норберт Барліцький, Ян Домбський, Леон Василевський та ін. Автор наголосив, що крім створеного фонду допомоги українській еміграції, високопосадовці – члени товариства, пропагували серед польського суспільства “ідею петлюрівського табору”, а їхня підтримка, серед іншого, сприяла утворенню в Каліші після ліквідації таборів для інтернованих Української Станиці (1924–1939) – єдиного еміграційного осередку в Польщі, який мав характер трудового поселення (для старших осіб, інвалідів, хворих, офіцерів високого рангу з родинами). Діяльність Української Станиці відображена у другій частині монографії (с. 314–352).

Окремий параграф дослідження присвячено правовому статусу української еміграції. Автор наголосив на виділенні Польською державою двох хвиль еміграції (прибулі до підписання польсько-радянського прелімінарного мирного договору у жовтні 1920 р. та після нього), що знайшло відображення в розпорядженні Міністерства внутрішніх справ від 8 червня 1921 р. Е. Вішка відзначив, що цим розпорядженням визначалися території, на яких українським емігрантам другої хвилі було заборонено оселятися – Галичина, Волинь та Полісся (на думку автора, польська влада не бажала зміцнювати українського елементу на “його етнічних землях” (с. 49)). Е. Вішка зазначав, що в 1922 р.

досить частими були випадки “репатріації”, тобто депортації українських емігрантів (особливо зі східних воєводств) до радянської України. Для прикладу, він навів опис кількох справ, які набрали широкого розголосу (зокрема, члена Української академії наук, професора Миколи Безбородька та його родини). Після численних звернень УЦК з протестами до МВС Польщі, а також до голови Генерального штабу Війська Польського, такі депортації стали винятками.

Третій розділ (“Найдовший тимчасовий стан (серпень 1923 – грудень 1928)”) автор розпочав із характеристики першого з’їзду української еміграції у Варшаві (15–18 квітня 1923 р.): означив тематику конгресу та доповідачів, наголосивши, що головним лейтмотивом виступів було твердження про необхідність згурпування еміграційних сил, створення єдиного представництва та реорганізації УЦК у справді легальну громадську організацію, яка відповідала б вимогам часу (с. 56–57). Е. Вішка докладно проаналізував керівні органи представництва, відзначивши наявність серед них радянської агентури (дружина керуючого справами УЦК Павла Зайцева Валентина, машиністка секретаріату УЦК росіянка Марія Васильєва). Один з параграфів розділу присвячено аналізу діяльності окремих секцій УЦК: організаційної, фінансово-економічної, культурно-освітньої, інтернованих, гуманітарної. Водночас автор наголосив, що, незважаючи на рішення з’їзду, правову секцію так і не вдалося організувати через відсутність коштів.

Важливе місце в монографії займає характеристика правового статусу української еміграції. Е. Вішка проаналізував листування УЦК з урядовими колами Польщі та офіційні укази останніх (зокрема, розпорядження МВС від 30 квітня 1924 р., Президента від 13 серпня 1926 р.). Дослідник виокремив такі напрями діяльності УЦК у цій сфері, як контроль за дотриманням прав емігрантів на відмову від призову до військової служби, допомога у працевлаштуванні тощо. Автор монографії наголосив, що сподівання УЦК на значну допомогу Ліги Націй стосовно надання правової та гуманітарної допомоги не виправдалися, проілюструвавши це твердження статистичними матеріалами (с. 84). Окремо Е. Вішка зупинився на негативному для українських емігрантів впливові постанови про впровадження посвідчень особи, яку 5 липня 1922 р. ухвалив верховний комісар Ліги Націй у справах військовополонених Фрітьйоф Хансен. Справа в тому, що у т. зв “нансенівських паспортах” був запис: “російського походження” (позаяк усіх емігрантів зі Східної Європи штучно поділили на вірменських та російських). Польща почала видавати такі документи (терміном дії у шість місяців) з 1 липня 1925 р., головню тим особам, які виїжджали з держави (при цьому влада не гарантувала їм права на повернення) (с. 78–79). У листопаді 1928 р. МВС Польщі ухвалило рішення про видачу “нансенівських паспортів” усім емігрантам з теренів колишньої Російської імперії і на час перебування в краю. Українці вважали таку політику денационалізацією. Е. Вішка наголошував, що лише завдяки зусиллям української Головної еміграційної ради (створена 1929 р.), рішення щодо того, яку національність вписувати українцям, на початку

1930-х років передано на розгляд владі країни їх перебування (с. 79). Автор намагався довести, що боротьба за збереження української ідентичності була прямою ознакою політичного вибору емігрантів.

Окремий параграф розділу присвячено огляду підготовчої роботи зі скликання у 1924 р. другого з'їзду УЦК. Автор підкреслив, що ймовірною причиною урядової відмови на проведення конгресу (відбувся лише в грудні 1928 р.) міг стати скандал, пов'язаний з викриттям радянської агентури у виконавчому органі УЦК – Секретаріаті (с. 87).

Висвітлюючи українсько-російські стосунки на еміграції, Е. Вішка зупинився на аналізі з'їзду російських освітніх діячів у Варшаві (1925), який фактично став політичним форумом із гаслом “единой и неделимой” Росії (с. 91). Автор писав, що українська еміграція відкинула будь-яку інтеграцію з російською еміграцією (с. 151). Натомість українці реалізовували ідею співпраці народів, поневолених Росією (в організаційний комітет увійшли представники Азербайджану, Грузії, Криму, Кубані, Північного Кавказу, Туркестану), створивши 1928 р. у Варшаві Клуб “Прометей” (голова – професор Роман Смаль-Стоцький; жіночу секцію очолила українка Валентина Завадська, студентську – Іван Липовецький (с. 153–154)).

Е. Вішка зазначав, що найбільше занепокоєння радянського керівництва, особливо після приходу до влади в Польщі Юзефа Пілсудського, викликала особа С. Петлюри – через можливе польсько-українське зближення. Історик уважав такі побоювання небезпідставними: він проаналізував діяльність створеного в лютому 1927 р. українського Військового штабу, який мав на меті формування армії УНР на випадок війни. Дослідник наголошував, що вбивство головного отамана консолідувало українську еміграцію довкола ідеї державності, а сам С. Петлюра став символом боротьби за незалежність (с. 93). Вже 17 липня 1926 р. у Варшаві відбулися перші збори організаційного Комітету з питання відзначення пам'яті отамана. Делегати ухвалили статут Товариства імені Симона Петлюри, його керівні органи та план діяльності. Е. Вішка визначив джерела фінансування товариства, осередки його 22 філій.

Рішення грудневого з'їзду делегатів української еміграції (1928) стали предметом дослідження Е. Вішки у четвертому розділі монографії (“Другий з'їзд делегатів. Товариство “Український Центральний Комітет у Польщі” (грудень 1928 – вересень 1934)”). Автор підкреслив, що згідно з урядовими розпорядженнями про реєстрацію лише громадських організацій, на з'їзді ухвалено новий статут УЦК і дещо змінено його назву: “Товариство «Український центральний комітет у Польщі»”. Історик докладно проаналізував організаційну структуру товариства, визначив категорії його членів та розглянув процес утворення і діяльність територіальних відділень. На підставі проведених досліджень, автор навів кількісну діаграму створених упродовж 1933–1939 рр. 56 відділень УЦК (с. 117), зазначивши, що найбільше їх припало на 1931 р. – 44 філій.

Е. Вішка наголосив на фрагментарності даних стосовно кількісного складу української еміграції та висловив міркування, що найбільш вірогідними є дані, оголошені на конференції еміграційних осередків у Празі в 1929 р.: 22 тис. емігрантів на території Польщі, з яких 15 тис. – чоловіки, 2 250 – жінки та близько 4 650 – діти. З цієї кількості близько 7 тис. становили особи, зосереджені навколо місцевих органів УЦК. У 1926 р. УЦК вказував цифру 12 тис. української політичної еміграції (с. 111). Подібна ситуація склалася навколо кількості членів УЦК. За даними 1932 р., налічувалося 2 676 його дійсних членів, 1 128 жінок і 1 405 дітей з родин дійсних членів, 4 696 членів-прихильників. Загалом, під впливом УЦК перебувало на той час близько 10 тис. осіб (с. 112).

Окремий параграф розділу присвячено аналізу культурно-освітньої діяльності (початкова, середня та вища освіта) та вирішенню УЦК соціальних питань. Чи не найбільшою на початку 1930-х років виявилася проблема із здобуттям початкової освіти для великої кількості дітей-емігрантів (с. 123), позаяк існуючі (загальна школа імені Симона Петлюри в Каліші (1926–1933, 1935–1939), початкова школа імені Лесі Українки у Варшаві (1933–1939), гімназія імені Тараса Шевченка в Каліші (1921–1933)) не могли задовільнити потреби усіх бажаючих навчатися. Зрештою, восени 1936 р. у Перемишлі розпочав роботу новий навчальний заклад (діяв у 1936–1939 рр.), збудований на кошти еміграції (с. 447–458). Автор зауважив, що відкрити університет не вдалося, однак, натомість УЦК організував у Варшаві Вищі українські курси, а з 1930 р., на підставі розпорядження Ради міністрів Польщі від 7 лютого 1930 р., у Варшаві почав діяти Український науковий інститут (с. 125, 256–264).

Е. Вішка зазначив, що УЦК так і не вдалося вирішити проблеми працевлаштування емігрантів та надання їм фахової медичної допомоги. Він також продовжив тему правового статусу української еміграції та її спротиву “нансенівським паспортам” (с. 131–145). Попри назагал позитивне ставлення польської влади до української еміграції, яка, за незначними винятками, була лояльною до неї, автор, разом з тим, наголосив на випадках байдужого, подекуди й ворожого сприйняття українців місцевою владою, особливо у східних воєводствах (с. 178–179).

Крім заходів, спрямованих на забезпечення гідного проживання в еміграції, завданням УЦК було репрезентувати інтереси українського народу перед світовою спільнотою. Е. Вішка докладно розглянув роботу та рішення конференції представників української еміграції з європейських країн, котра відбулася в Празі у червні 1929 р. Зокрема, наголосив, що внаслідок ухвалення статуту конференція була перетворена в Головну еміграційну раду (с. 145–150), котра мала опікуватися усіма осередками української еміграції та координувати спільні зусилля у напрямі боротьби за українську державність.

Е. Вішка підкреслив, що після звістки про голод 1932 р. в Україні, яка надзвичайно вразила українську еміграцію, при УЦК відразу ж створили Український еміграційний комітет допомоги голодній Україні. Проте цей комітет,

з огляду на очевидне антирадянське спрямування і можливе загострення польсько-радянських відносин, влада не зареєструвала. Отже він діяв як автономна секція УЦК, збираючи пожертви та використовуючи їх на пропагандистські цілі та матеріальну допомогу.

П'ятий розділ (*“Від конфронтації до позитивістської праці (вересень 1934 – вересень 1939)”*) Е. Вішка присвятив висвітленню роботи третього (1934) та четвертого – останнього (1937) з'їздів УЦК. Окремий параграф також відображає такі сегменти емігрантського життя, як взаємини з російськими еміграційними осередками та місцевим українським населенням. Автор відзначав, що 1930-ті роки не змінили ставлення російської еміграції різних ідеологічних напрямів до українських незалежницьких прагнень: “білі” й “червоні”, демократи та монархісти однаково “стояли на варті єдиної та неподільної Росії” (с. 177). Навіть найгостріші внутрішні конфлікти не перешкоджали спільному ставленню до т. зв. сепаратистів, тобто тих, котрі прагнули відокремитися від Росії, а в подоланні української еміграції й українського сепаратизму ворожі російські політичні табори – радянська влада та російська “біла” еміграція, виступали єдиним фронтом. Стосовно співпраці української еміграції з місцевим українським населенням, історик наголошував, що упродовж всього міжвоєнного двадцятиліття вона була тісною (як приклади, виділяючи на Волині Ковель, а в Галичині – Львів).

Як підсумок, Е. Вішка стверджував, що попри всі труднощі українська еміграція зуміла консолидуватися, дати відсіч опозиційним елементам та зайняти важливе місце в боротьбі за українську справу на міжнародній арені.

Друга частина монографії присвячена висвітленню діяльності української політичної еміграції в таких осередках, як Варшава та Варшавське воєводство, Каліш, Познань і Лодзь, Куявсько-Поморське воєводство, Львів і Перемишль, Ченстохова й Сосновець, Краківське, Люблінське та Білостоцьке воєводства, діяльності Волинської групи відділів УЦК, а також низки філій у східних повітах. Головну увагу Е. Вішка приділив аналізу найчисельніших еміграційних осередків у Варшаві та Каліші (безпосередньо відділень УЦК, а також харитативних, студентських та жіночих організацій, наукових товариств, навчальних закладів тощо). Автор опрацював велику кількість джерел, які дозволили відтворити особливості побутування та діяльності української еміграції у різних місцевостях міжвоєнної Польщі.

У підсумках дослідження у функціонуванні української еміграції на території Польщі в міжвоєнний період автор виокремив кілька етапів, коротко їх охарактеризувавши. Упродовж першого (1921–1923) серед емігрантів панували переконання про тимчасовість їхнього перебування в Польщі. Тому, на думку Е. Вішки, емігранти із запізненням почали пристосовуватися до життя на чужині (с. 623). Скликання у 1923 р. першого емігрантського з'їзду та перетворення УЦК в громадську організацію означало, що наддніпрянські українці змирилися з думкою про необхідність пристосування до, хоча й для них неприйнятної, але

дійсності. Натомість для Польщі питання УНР і наддніпрянської еміграції було другорядним. Більшу проблему для польського уряду становили німецька, єврейська та автохтонна українська меншості. Хоча, як справедливо зазначав автор дослідження, влада та суспільство більшою мірою були зайняті відбудовою своєї відродженої держави. Тим не менше, Е. Вішка відзначав поділ польського політикуму в питанні ставлення до української еміграції на прихильно налаштованих пілсудчиків та відкрито неприязних правих.

У наступному періоді (1923–1928) автор виділив як переломний для української еміграції 1926 р. – здобуття влади Ю. Пілсудським (с. 624). При цьому Е. Вішка наголосив, що попри складні умови виживання, боротьбу за легалізацію свого становища, українська еміграція активно діяла в усіх напрямках, намагаючись полегшити умови перебування в Польщі. Хоча після 1926 р. в діяльності УЦК й спостерігалось певне пожвавлення, але, підкреслював дослідник, важким ударом стала смерть лідера – С. Петлюри. Попри важкість втрати, еміграція згуртувалася навколо ідеї українського державного суверенітету.

Упродовж третього етапу (1929–1936) Товариство “Український центральний комітет у Польщі” активно діяло в соціально-економічному, правовому та культурно-освітньому напрямках. При цьому, Е. Вішка наголошував на одному з найголовніших завдань – боротьбі за державну незалежність України, репрезентації інтересів поневоленого українського народу перед міжнародною спільнотою (с. 625). Автор згадав про участь наддніпрянської еміграції в створенні Головної еміграційної ради та діяльності Клубу “Прометей”. На думку дослідника, підписання 1932 р. польсько-радянського договору дещо деморалізувало українську еміграцію, позаяк зазнали краху її сподівання на швидке повернення в Україну. Раніше незначні всередині політичної еміграції непорозуміння вилилися у серйозні суперечки: на адресу УЦК та керівництва УНР почали лунати звинувачення з боку опозиції.

Упродовж 1937–1939 рр. тривав четвертий, відносно стабільний період у житті української еміграції в Польщі, котра працювала під гаслом єдності та прагнення до самозабезпечення.

Е. Вішка завершив своє дослідження короткою інформацією про долю української еміграції на початку Другої світової війни. Історик наголосив на вагомому внеску українських політичних емігрантів у справу збереження безперервності української державної влади та впливові на розвиток польської державності й культури.

Серед додатків, розміщених у монографії Е. Вішки, є Статут УЦК 1928 р. (с. 659–673), Регулямін Ради УЦК (с. 674–677), Статут Громадського суду української політичної еміграції в Польщі (с. 678–682), умови прийому дітей до бурси імені Симона Петлюри та список її вихованців за 1936/1938 навчальний рік (с. 683–685), посвідчення особи, світлина тощо.

Підсумовуючи огляд книжки, треба підкреслити, що її автор ґрунтовно охарактеризував генезу появи українських емігрантів з Наддніпрянщини на польських теренах; визначив чинники, які впливали на життя та діяльність української еміграції; проаналізував такі дилеми, як “українська еміграція – польська влада”, “українська еміграція – польське суспільство”, “українська еміграція – російська еміграція”; а також навів конкретні приклади діяльності УЦК, його філій та пов’язаних з ними товариств на теренах усієї Польської держави.

Рівень знань про українську еміграцію в суспільстві, незважаючи на наявність праць з цієї проблематики, назагал низький. Тому, попри безумовну наукову цінність рецензованої праці, слід зауважити на значущості її появи саме в польському середовищі, з-під пера дослідника, котрий глибоко вболівав за долю України. Е. Вішці вдалося представити феномен еміграції як повноправне явище української історії та складову частину українського політичного життя. Його праця, в якій впроваджено у науковий обіг численну кількість документальних матеріалів про діяльність осередків української еміграції на польських теренах, полегшить наступні дослідження проблеми.

**EMILIAN WISZKA, *EMIGRACJA UKRAIŃSKA W POLSCE. 1920–1939*
(TORUŃ: WYDAWNICTWO MADO, 2004), 752 s.**

Zoya BARAN

The Ivan Franko National University of Lviv
the Chair of Modern and Contemporary History of Foreign Countries
1, Uniwersytetska str., 79000, Lviv, Ukraine

The review is dedicated to the monograph of the Polish historian of the Ukrainian origin Emilian Wiszka (1940–2014) who was a professor at M. Kopernik University in Torun, an active public character, initiator and co-organizer of the restoration of the cemetery in Aleksander-Kuyavskiy (1993) where the warriors of the Ukrainian National Republic army are buried. E. Wiszka proved to be well known among scientists, particularly as a researcher on the liberating fight of the Ukrainians in 1917–1920 and political emigration to Poland.

Wiszka’s monograph “*Ukrainian emigration to Poland. 1920-1939*” laid the foundation for the Doctor thesis which was defended in 2005 in M. Kopernik University in Torun. The book consists of the introduction, two parts, appendix, conclusions and an extensive bibliography. First five chapters of the first part are dedicated to the common problems of the Ukrainian emigration. The author resorts to the chronological-problematic principle of the material presentation. Such segments of the Ukrainian emigration as the law status, organizational structure, activity, relations with other emigrant groups and local population are dealt with in each chapter which is applied to the characteristic of a certain period. As the author defines the second part to be called “regional” (chapters 6–16), the activity of the territorial parts of the representative institution of the Ukrainian emigration in Poland of the between-war-time – Ukrainian Central Committee (hence UCC) and related institutions are depicted in the work. The author also drew our attention to small organizations that existed along with the UCC and were a part of the emigrant life.

E. Wiszka analyzed a range of problems related to the Ukrainian emigration in Poland during 1920–1939; emphasized the appearance of the Ukrainian emigrants from the Dnieper Ukraine, the factors that determined the specifics of their life in emigration, the UCC activity, dilemmas “Ukrainian emigration – Polish authority”, “Ukrainian emigration – Polish society”, “Ukrainian emigration – Russian emigration”.

Key words: Emilian Wiszka, Ukrainian emigration, between-war-time Poland, Ukrainian National Republic, Ukrainian Central Committee.

Рецензія надійшла до редколегії 11.05.2015

Прийнята до друку 10.09.2015